

Examen VWO 2010

tijdvak 1
maandag 17 mei
9.00 - 12.00 uur

Nederlands

tevens oud programma

Nederlands

Dit examen bestaat uit 20 vragen en een samenvattingsopdracht.

Voor dit examen zijn maximaal 47 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Geef niet meer antwoorden (zinnen, redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.

Als er bijvoorbeeld één zin wordt gevraagd en je antwoordt met meer dan één zin, wordt alleen de eerste zin in de beoordeling meegeteld.

Maatwerk contra kuddegeest

- (1) Politiek is iets voor mensen met idealen. De Wiardi Beckman Stichting, het wetenschappelijk bureau van de PvdA, was benieuwd naar de idealen van de generatie jonge mensen die nu tussen de twintig en dertig jaar oud zijn, en liet er onderzoek naar verrichten.
- (2) De uitkomsten van dit onderzoek zijn verrassend. Het lijkt wel of de huidige twintigers zich nergens druk om maken. Ze consumeren en communiceren erop los, maar organiseren zich nauwelijks en al helemaal niet voor 'de Goede Zaak'. Ze kunnen maar moeilijk begrijpen wat hun ouders tijdens de studentenprotesten van de roerige jaren zestig bezielde en wanneer ze ergens nog een oude sticker met de tekst 'Kernenergie? Nee bedankt!' tegenkomen, hebben ze geen idee van het fanatisme dat achter deze protestkreet schuilging. Het idealisme van hun ouders hebben ze, naar het lijkt, niet meegekregen.
- (3) Dat dit idealisme hun vreemd lijkt te zijn, zou wel eens kunnen komen doordat ze zijn opgegroeid in de zorgeloze jaren '90. Die jaren vormden de kroon op een lange periode waarin de maatschappij met forse stappen vooruitging. In de tweede helft van de vorige eeuw werd de verzorgingsstaat opgebouwd, werden instituties gedemocratiseerd en nam de vrouwenemancipatie een hoge vlucht. De Verenigde Naties werden opgericht, het verschijnsel 'ontwikkelingssamenwerking' kreeg vorm en in 1989 kwam er met de val van de Berlijnse muur een definitief einde aan de Koude Oorlog. De maatschappij leek af. In de jaren '90 kreeg je de indruk dat zo ongeveer iedereen een eigen huis bezat, er was genoeg te eten en er was werk, veel
- 45 werk. Het gemakkelijk verdiende geld werd in het weekend met handen vol weer uitgegeven. Het was de tijd van de houseparty's, de drankfestijnen, van coke en pillen. Natuurlijk gebeurde er
- 50 wel eens wat in de wereld, maar aan de jongeren die in deze tijd opgroeiden ging dat grotendeels voorbij. De Golfoorlog, de moordaanslag op de Israëlische premier Rabin en het dodelijke
- 55 ongeluk van prinses Diana: het waren berichten uit een andere werkelijkheid.
- (4) Aan dit zorgeloze tijdperk kwam tegen het eind van de jaren '90 plotse-ling een eind. Investeerders in internet-bedrijven bleken uit te gaan van veel te rooskleurige verwachtingen en nogal wat kleine beleggers verloren in één klap hun kapitaal. De terroristische aanslagen op New York van 9/11
- 60 zorgden wereldwijd voor een schok-effect. In korte tijd maakten de jongeren van toen alsnog kennis met het fenomeen 'maatschappelijk vraagstuk'. Fundamentalisme, xenofobie, werkloosheid en politiek getinte moord-
- 70 aanslagen: het nieuws was opeens op de hoek van de straat te vinden en eiste van iedereen, jong of oud, een standpunt.
- 75 (5) De jonge generatie van, inmiddels, twintigers moest een inhaalslag maken. Maar dat betekende niet dat idealisme meteen haar grootste hobby werd, laat staan het soort idealisme van vorige
- 80 generaties. Deze twintigers gaan maar voor weinig de straat op en compromis-loze wereldverbeteraars zul je er zelden onder aantreffen. Hun houding lijkt ongeïnspireerd, maar misschien gaat
- 85 daar wel juist het optimisme achter schuil waarmee ze als jongeren zijn opgegroeid. Juist omdat stabiliteit en overvloed voor hen altijd zo normaal

waren, zien ze recessies en conflicten als tijdelijke akkefietjes. Problemen zijn er om op te lossen, niet om er, zoals vorige generaties, vanuit een bepaalde ideologie een leven lang mee bezig te zijn.

95 **(6)** Heeft het 'klassieke' idealisme dan helemaal afgedaan? Nee, de huidige twintigers zetten zich wel degelijk in om de maatschappij te verbeteren. Maar ze doen dat zonder zich langdurig te binden aan één stroming of instituut. Neem de leegloop van de vakbonden: alleen wie een concreet probleem met zijn werkgever moet oplossen, wordt nog lid. Kranten, omroepen en verenigingen merken allemaal dat de twintigers van nu zich niet meer willen binden: ze leven van proefabonnement naar proefabonnement. Onvoorwaardelijke saamhorigheid is hun vreemd.

110 **(7)** Daarmee is het verschijnsel 'groep' nog geen verleden tijd. In zijn boek *Kiezen voor de kudde* signaleert Menno Hurenkamp het ontstaan van nieuwe maatschappelijke verbanden in zogenaamde 'lichte gemeenschappen'. Lichte gemeenschappen worden gekenmerkt door vormen van sociaal contact met een informeel en tijdelijk karakter, die veelal ad hoc tot stand komen. Ze zijn in de plaats gekomen van organisaties, clubs en verbanden die de deelnemers een alomvattende leefstijl opdringen. De twintigers van nu onderhouden met behulp van Hyves, Skype, msn, e-mail en sms liever een uitgebreid maar flexibel netwerk van losse contacten en worden daarom ook wel de 'netwerkgeneratie' genoemd.

125 **(8)** Zo groot en diffuus als het adresbestand van de netwerkgeneratie is, zo groot en diffuus is ook haar beeld van een 'betere wereld'. In dat beeld is geen plaats voor uitgesproken politieke of ideologische overtuigingen. Vorige generaties koesterden het streven naar een betere wereld nog als een helder, overzichtelijke

140 lijk en alles overkoepelend ideaal. Je kon best demonstreren vóór democratie en vrouwenrechten, en tegelijkertijd tégen woningnood en kernenergie, want je streed altijd voor 'de goede zaak'. Maar de huidige generatie twintigers kan niets met dit containerbegrip. Zij lost de problemen liever één voor één op. Dat is heel begrijpelijk, want de laatste jaren is duidelijk geworden dat sommige idealen – zoals complete vrijheid van meningsuiting en een vreedzame multiculturele samenleving – moeilijk verenigbaar zijn. Voor de twintigers is idealisme geen totaalpakket maar iets persoonlijks. Het is maatwerk.

150 **(9)** De netwerkgeneratie brengt geen grote groepen meer op de been met een beroep op loyaliteit aan de kudde. Daar is meer voor nodig. Ze verwacht er iets voor terug: een handige werkervaring, een nieuw netwerk of een goed feest. Ze gaat naar een hip feest Dance4life (Start dancing, Stop aids), vraagt op 3FM plaatjes aan tegen landmijnen en organiseert – zonder enige ironie – een Diner tegen Honger. Vaak leveren dit soort activiteiten meer geld op dan de inzamelacties van officiële instanties en stichtingen.

165 **(10)** Typerend voor deze groep jongeren is het 'consumerend weldoen'. Als ze een bijdrage kunnen leveren aan de verbetering van de wereld door Max Havelaarkoffie te drinken, zullen ze dat niet laten, maar zij eisen dan wel, terecht, dat die koffie te drinken is. Ook willen ze best milieuvriendelijke kleding kopen, maar daarmee moeten ze er dan wel goed uitzien. Natuurlijk juichen ze toe dat de firma Ben&Jerry's nauw samenwerkt met organisaties die begaan zijn met het welzijn van natuur, dier en mens, maar het belangrijkste is toch dat ijs van dit merk zo lekker is.

175 **(11)** Publicist Evert Nieuwenhuis toonde zich erg enthousiast over dit verschijnsel, dat hij benoemde als 'Nieuw

Idealisme'. Maar niet iedereen heeft zo'n positieve kijk op de manier waarop de huidige twintigers zich inzetten voor het goede doel. Idealisten van de oude stempel wijzen erop dat idealisme méér moet zijn dan een onvergetelijke ervaring die past in de reeks bungeejumpen en backpacken door Australië en wel wat meer moet inhouden dan het eten van een verantwoord ijsje. Idealisme, zo stellen ze, vraagt om persoonlijke offers. Daar zit misschien wat in.

(12) Deze kritiek wordt vooral in de hand gewerkt door het feit dat de idealen van de twintigers van nu lang niet zo duidelijk herkenbaar zijn als die van een vorige generatie. Ze worden aan het zicht onttrokken door individualisme en pragmatisme. Maar is dat erg? Het is toch onzin dat individualisme en pragmatisme per definitie haaks zouden staan op het streven om de wereld te verbeteren? Idealisme kan het heel goed stellen zonder de hanenkam of geitenwollen sokken van de toenmalige wereldverbeteraars.

(13) Een voorbeeld van een thema dat, losgeweekt uit een kluwen hooggestemde idealen, ook de twintigers van nu volop aanspreekt, is het energievraagstuk. Van oudsher was het de milieulobby die het thema 'energie' claimde en inbedde in haar bekende

verhaal over de waarde van de natuur en de zorg voor onze planeet. Maar juist doordat het om een georganiseerde beweging ging, bleef het onderwerp buiten het blikveld van degenen die geen zin hebben zich bij wat voor beweging dan ook aan te sluiten. Klimaatverandering is voor de twintigers niet langer een puur 'groen' thema. Wie niet geïnteresseerd is in het beschermen van diersoorten en natuurgebieden, mag zich tóch zorgen maken over het klimaat. Iedereen die geen zonnepanelen op zijn dak heeft, mag tóch meedenken over milieuvriendelijke energie. Wie energiebesparing bepleit, hoeft dat niet uitsluitend te doen omdat hij de natuur wil sparen, maar kan ook puur eigenbelang voor ogen hebben.

(14) De huidige generatie twintigers staat op een andere manier in de maatschappij dan vorige generaties. Feit is dat er geen massa's krakers, provo's en studenten meer zijn die als één man de barricades opgaan. Maar daarmee zijn de idealen nog niet verdwenen. Zoals sinds de Ipod ieder voor zich bepaalt welke nummers 'Alle Dertien Goed' zijn, zo heeft ieder nu zijn eigen beeld van de goede zaak. Misschien weten de twintigers van nu wel beter hoe de samenleving kan worden verbeterd dan die idealistische kuddedieren van vroeger.

naar: Gustaaf Haan

uit: de Volkskrant, 24 februari 2007

Gustaaf Haan is neerlandicus. Hij is lid van de WBS Werkplaats. Deze werkplaats is bedoeld om nieuwe ideeën voor sociaaldemocratische en progressieve politiek te ontwikkelen.

Tekst 1 Maatwerk contra kuddegeest

- 1p 1 Wat is de belangrijkste functie van de eerste alinea van de tekst 'Maatwerk contra kuddegeest'?

De eerste alinea

- A bevat de centrale vraagstelling van de tekst.
- B geeft de hoofdgedachte van de tekst.
- C geeft een korte samenvatting van het vervolg van de tekst.
- D noemt de directe aanleiding voor het schrijven van de tekst.

De tekst kan door middel van onderstaande kopjes in vier achtereenvolgende delen worden onderverdeeld:

- 1 Idealisme onder huidige twintigers: historische achtergrond
- 2 Een aantal kenmerken van dit idealisme
- 3 Beoordeling van dit idealisme
- 4 Conclusie

- 1p 2 Bij welke alinea begint deel 2, 'Een aantal kenmerken van dit idealisme'?

- 1p 3 Bij welke alinea begint deel 3, 'Beoordeling van dit idealisme'?

"Het idealisme van hun ouders hebben ze, naar het lijkt, niet meegekregen."
(regels 22-24)

- 1p 4 Wat is de belangrijkste functie van deze zin binnen alinea 2?

Binnen alinea 2 vervult deze zin vooral de functie van een

- A argument.
- B conclusie.
- C gevolg.
- D verklaring.
- E voorbeeld.

"Fundamentalisme, xenofobie, werkloosheid en politiek getinte moordaanslagen: het nieuws was opeens op de hoek van de straat te vinden en eiste van iedereen, jong of oud, een standpunt. De jonge generatie van, inmiddels, twintigers moest een inhaalslag maken." (regels 69-76)

- 1p 5 Van welk type redenering is in deze passage sprake?

Van een redenering op basis van

- A nut.
- B oorzaak en gevolg.
- C overeenkomst of vergelijking.
- D voorbeeld.
- E voor- en nadelen.

“Dat is heel begrijpelijk, want de laatste jaren is duidelijk geworden dat sommige idealen – zoals complete vrijheid van meningsuiting en een vreedzame multiculturele samenleving – moeilijk verenigbaar zijn.” (regels 146-151)

1p **6** Van welk type argument wordt hier gebruikgemaakt?

- A een emotie
- B een ervaring
- C een gevolg
- D een nadeel
- E een vergelijking

“Ze gaat naar een hip feest Dance4life (Start dancing, Stop aids), vraagt op 3FM plaatjes aan tegen landmijnen en organiseert – zonder enige ironie – een Diner tegen Honger.” (regels 161-165)

1p **7** Waarom is de toevoeging “zonder enige ironie” kennelijk vermeldenswaard?

- A Omdat twintigers blijkbaar bang zijn dat anderen dergelijke acties niet helemaal serieus zullen nemen.
- B Omdat twintigers blijkbaar minder gevoel voor spot hebben wanneer het om activiteiten voor het goede doel gaat.
- C Omdat twintigers blijkbaar willen onderstrepen dat het onderwerp van hun actie de wereldhongersnood is.
- D Omdat twintigers het blijkbaar niet ongepast vinden om uitgebreid te gaan eten met als doel andermans honger te bestrijden.

Van het idealisme van de huidige twintigers wordt een aantal kenmerken genoemd die tot drie hoofdkenmerken zijn terug te voeren:

- 1 individualisme
- 2 pragmatisme
- 3 consumentisme.

1p **8** Welk kenmerk wordt benadrukt in alinea 6?

1p **9** Welke van onderstaande alinea's bevat verwijzingen naar zowel individualisme, pragmatisme als consumentisme?

- A alinea 5
- B alinea 8
- C alinea 9
- D alinea 13

1p **10** Citeer de zin uit alinea 8 die het duidelijkst het pragmatisme tot uitdrukking brengt.

In de tekst wordt het inzicht in de toestand van de wereld van de huidige twintigers vergeleken met het inzicht in de toestand van de wereld van de vorige generatie.

- 1p 11 Welke van onderstaande uitspraken drukt het beste uit wat de tekst over het inzicht van beide generaties zegt?
- A Beide generaties zijn min of meer dezelfde politieke en maatschappelijke opvattingen toegedaan en delen hetzelfde idealisme.
 - B De huidige twintigers hebben te laat goed inzicht in maatschappelijke problemen verworven, en hun denkbeelden zijn diffuus.
 - C Het is niet vast te stellen dat de huidige twintigers minder inzicht in maatschappelijke kwesties hebben dan de vorige generatie.
 - D Het ontbreekt beide generaties aan voldoende inzicht in maatschappelijke problemen om deze doeltreffend op te kunnen lossen.

Het idealisme van de oudere generatie en het idealisme van de huidige twintigers verschillen van elkaar.

- 3p 12 Noem drie typische kenmerken van het idealisme van de oudere generatie zoals in de tekst beschreven.

Alinea's kunnen verschillende functies ten opzichte van elkaar hebben, zoals: aanleiding, argument, conclusie, gevolg, nuancering, tegenstelling, verklaring, voorbeeld, weerlegging, uitwerking.

- 2p 13 Welke twee functies heeft alinea 12 ten opzichte van alinea 11?

- 1p 14 Welke houding ten opzichte van de vorige generatie idealisten spreekt *in de context van dit artikel* het meest uit woorden als 'kuddegeest' (titel), 'de hanenkam' of 'geitenwollen sokken van de toenmalige wereldverbeteraars' (regels 211-213) en 'kuddedieren' (regels 254)?

- A geringschatting
- B medelijden
- C vertedering
- D walging

- 1p 15 Welke van onderstaande beweringen zijn juist, gelet op de inhoud van de alinea's 10 tot en met 12?

In dit tekstdeel

- 1 wordt begrip getoond voor de eis van huidige twintigers dat verantwoorde producten ook aantrekkelijk moeten zijn.
- 2 wordt gesteld dat alternatieve kleding niets met idealisme te maken heeft.
- 3 wordt gesteld dat individualisme en pragmatisme werkelijk idealisme uitsluiten.
- 4 wordt tegengesproken dat consumerend weldoen zonder persoonlijke offers te mager is.

- A 1 en 2 zijn juist
- B 1 en 4 zijn juist
- C 2 en 3 zijn juist
- D 3 en 4 zijn juist

- 1p **16** Hoe kan de tekst 'Maatwerk contra kuddegeest' qua tekstsoort het beste worden getypeerd?
- A** Als een combinatie van een activerende tekst en een beschouwing.
 - B** Als een combinatie van een beschouwing en een betoog.
 - C** Als een combinatie van een betoog en een activerende tekst.
 - D** Als een combinatie van een uiteenzetting en een betoog.
- 1p **17** Welke van onderstaande zinnen geeft het best de hoofdgedachte van de tekst 'Maatwerk contra kuddegeest' weer?
- A** De huidige twintigers doen meestal pas aan liefdadigheid wanneer ze daar zelf veel voordeel bij hebben; ze zijn dan ook minder idealistisch dan de vorige generatie.
 - B** Doordat de twintigers van nu in de jaren '90 zijn opgegroeid in zorgeloze welstand, zijn ze minder ingesteld om persoonlijke offers te brengen voor het goede doel.
 - C** Het apolitieke 'consumerend weldoen' van de netwerkgeneratie levert in de praktijk soms meer op dan het idealisme van de vroegere wereldverbeteraars.
 - D** Het op maat gesneden idealisme van de huidige twintigers is anders, maar doet niet per se onder voor het groepsgebonden idealisme van vorige generaties.
- 1p **18** Wat is, gelet op de strekking van de gehele tekst, de beste uitleg van de titel 'Maatwerk contra kuddegeest'?
- A** De twintigers van nu bepalen zelf welk goed doel ze van belang vinden; de vorige generatie volgde de gedachtegang van de grote groep.
 - B** De twintigers van nu formuleren hun idealen heel precies; voor de vorige generatie was idealisme niet verbonden aan specifieke, concrete idealen.
 - C** De twintigers van nu vinden dat idealisme behoort tot ieders privéterrein; de vorige generatie vond dat je je idealisme tijdens demonstraties moest uitdragen.
 - D** De twintigers van nu vinden dat idealisme goed verenigbaar is met een dure levensstijl; de vorige generatie vond een sobere levensstijl beter bij idealisme passen.

tekstfragment 1

(1) Het engagement is terug van weggeweest – vraag alleen niet hoe. Het nieuwe engagement lijkt verdacht veel op de ouderwetse liefdadigheid: je doet het om jezelf beter te voelen – met het verschil dat je er nu niet eens meer je portemonnee voor hoeft te trekken! Jij bent er niet voor de wereld, de wereld is er voor jou. En daar moet de wereld beter van worden.

(2) Het zou onzinnig zijn te beweren dat idealisme vroeger helemaal niet egocentrisch was. Maar het idealisme van tegenwoordig is van het nieuwe soort, het soort dat iedere inhoudelijkheid overboord zet in naam van de klantvriendelijkheid. Dat de boodschap wel eens verloren zou kunnen gaan en uiteindelijk alleen maar dient om het ego van de welvarende burger te strelen, is echt heel achterlijk gedacht. Er is sprake van een nieuwe zelfgenoegzaamheid: denken dat je de wereld verbetert als je er zelf beter van wordt.

naar: Bas Heijne, De burger als potentiaat, NRC Handelsblad sept/okt 2005

In de tekst 'Maatwerk contra kuddegeest' staat in alinea 11 dat idealisme vraagt om persoonlijke offers (regels 197-198).

- 3p **19** Waaruit blijkt dat Heijne (zie tekstfragment 1) dit standpunt deelt? Gebruik voor je antwoord maximaal 30 woorden.
- 2p **20** Wat is het oordeel van Heijne (zie tekstfragment 1) over het hedendaagse idealisme? Gebruik voor je antwoord maximaal 15 woorden.

De liefde tot zijn land is ieder aangeboren ...

(1) Toen ik een jaar of acht was, legde ik een lijstje aan van 'Nederlandse kampioenen'. Ik herinner me de tevredenheid waarmee ik naar het lijstje keek, met een gevoel van 'wij mogen dan een klein land zijn, onbeduidend zijn wij niet'. Dat ik door chauvinistische sentimenten werd bevangen, is opmerkelijk, want gedurende het grootste deel van mijn jeugd bevond ik me helemaal niet in Nederland, maar in allerlei andere landen, waar mijn vader als geoloog te werk was gesteld. Later woonde ik als volwassene met een eigen gezin ook nog eens vijf jaar tot mijn genoegen in Amerika. Met zo'n internationale achtergrond lijkt een identiteit als wereldburger, als kosmopoliet, voor de hand te liggen. Toch heb ik me altijd van kinds af aan door en door een Nederlander gevoeld. Ik heb er vreemd genoeg nooit aan getwijfeld welk land het mijne was.

(2) Hoe komt dat eigenlijk? Want in zekere zin is al die nationale trouw op z'n minst bijzonder opmerkelijk te noemen. Vooral in tijden van internationalisering en mondialisering ligt het voor de hand dat burgers zich juist internationaal gaan organiseren en zich met grotere verbanden gaan identificeren, met grotere verbanden dan die van het eigen land en met de daarbij behorende cultuur. Waarom voelen we ons niet allemaal wereldburgers? Met andere woorden: waarom hechten we nog steeds zoveel waarde aan onze nationale identiteit? Is een zekere nationale trots eigenlijk wel aanvaardbaar?

(3) Behoefte aan saamhorigheid is iets wat we kennen uit onze kindertijd. Sterker nog. Een zekere mate van chauvinisme is voor kinderen de

normaalste zaak van de wereld. Trots zijn op je eigen familie, clan, buurt, dorp, stad, land is een van de middelen om je gunstig te onderscheiden van anderen die daar toevallig geen deel van uitmaken. Verbondenheid met de eigen kleine kring hoort bij de natuurlijke orde. Als ouders hun eigen kinderen niet belangrijker vonden dan andermans nageslacht, dan zouden die kinderen weinig kans hebben tot volwassenheid te komen. Verbondenheid komt neer op bevoordeling. Liefde krijgen is een voorkeursbehandeling ondergaan. Van het huiselijk gezin met zijn vanzelfsprekende onderlinge loyaliteiten, scherp afgebakend van andere kerngezinnen, is het een kleine stap naar een groter systeem van onderlinge solidariteit: een school, een dorp, een streek, een natie.

(4) In dit verband is het opvallend dat het gezin en de nationale staat in grote lijnen werken volgens hetzelfde principe: er is fysieke nabijheid, men geeft elkaar een voorkeursbehandeling ten opzichte van mensen die er niet bij horen en men vormt een front tegen externe bedreigingen. Dat is de waarde, het gevoel en de betekenis tot een gezin te behoren. Hetzelfde geldt mutatis mutandis voor het bezit van een nationale identiteit: bij een land te behoren, de taal te spreken en de cultuur te kennen. Het creëert de mogelijkheid je op nationaal niveau ergens thuis te voelen. In beide gevallen gaat het om een natuurlijke behoefte. Uiteraard is de dichtbijheid en verwantschap tussen landgenoten minder krachtig dan tussen gezinsleden, maar ook tussen landgenoten bestaat zoiets onmiskenbaar, zie alleen al de manier waarop mensen hun landgenoten bejubelen

tijdens internationale sportwedstrijden en naar wie de sportieve voorkeur uitgaat, als men bijvoorbeeld naar de Olympische Spelen kijkt. Op zo'n moment gaat het niet alleen om liefde voor het eigen vaderland, maar ook om gevoelens van trots, om beter, sterker en succesvoller te willen zijn dan de ander. Schuilt daar niet een groot gevaar in?

(5) Vaak schiet de trots door en roept gekoketteer met identiteit alleen maar irritaties op. Iemand is Nederlander of Iraniër, homo, vrouw, boer, zwart, blank, hetero of vegetariër – wat is dat voor kinderachtige reden om trots op te zijn? Schermen met het begrip 'trots' vestigt er de aandacht op dat de club, het land of het volk waartoe jij behoort zich voordelig onderscheidt van mensen die er niet bij horen. Zo'n distinctiedrift heeft iets onuitstaanbaar zelfgenoegzaams.

(6) Hoe dan ook: liefde en trots liggen doorgaans in elkaars verlengde. Toch wordt het één veelal als onschuldig en als nastrevenswaardig gezien, terwijl het andere in beginsel als gevaarlijk en als afkeurenswaardig wordt beschouwd. Trots houdt immers een vergelijking met anderen in. Wie trots is op zijn land, op zijn volk en cultuur vindt zijn eigen land en volk beter dan andere landen. Dit soort gevoelens van superioriteit hebben in de vorm van nazisme, racisme en andere vormen van militant ethnocentrisme in het verleden tot gruwelijk onrecht en tot gigantische slachtpartijen geleid.

(7) Sinds de Tweede Wereldoorlog staat de Westerse ideologie gelukkig in het teken van de universele mensenrechten, waardoor het incorrect is om je nog langer voor te laten staan op een willekeurig aspect als geslacht, ras of geloofsovertuiging. Een veel sterkere dempende factor voor nationale trots is het individualisme, dat zich de laatste decennia in de Westerse wereld sterk

ontwikkeld heeft. In de individualistische wereldbeschouwing, waarin de mens verantwoordelijk is voor zijn eigen daden en zijn eigen keuzen maakt, komt niets meer in aanmerking voor zoiets als trots, behalve de eigen prestaties.

(8) Het individualisme gaat voorbij aan heroïsche of anderszins gedenkwaardige figuren uit het verleden, vindt alles wat met genealogie en afkomst te maken heeft onzin en distantieert zich ten slotte ook van trots op prestaties van contemporaine aard. Waarom zou iemand trots zijn op het Nederlands elftal als hij zelf niet heeft mee gevoetbald? Voor de individualist zou het daarom wel handig zijn als trots niet zou figureren in het complex van gevoelens die met identiteit te maken hebben. Want voor de autonome individualist is het eigenlijk niet van belang tot welke nationaliteit hij behoort. Hij houdt zich sowieso het liefst verre van nationale trots, zeker als deze voortkomt uit gevoelens die naar nationalisme reiken.

(9) Ondanks het gevaar van misplaatste superioriteit kan een zekere trots op de eigen nationale identiteit nooit geheel worden uitgebannen. En waarom zou dat ook moeten? Een identiteit is een ander woord voor het lidmaatschap van een groep en dat impliceert uiteraard, dat het wel en wee van je groeps-genoten je ter harte gaat. Dat ze je niet totaal onverschillig laten.

(10) Zelf ben ik bijvoorbeeld best trots op de unieke typisch Nederlandse Sinterklaastraditie, die volgens mij de Kerstman met straatlengten verslaat. Sinterklaas met zijn surprises en spotdichten is geestiger en inventiever dan die materialist met zijn rendieren.

(11) Het gevoel van een nationale identiteit, van verbondenheid met een land, vloeit, zoals gezegd, voort uit de even noodzakelijke als natuurlijke behoefte érgens bij te horen. Dat

bepaalt ook, dat het zogenaamde wereldburgerschap of kosmopolitisme niet als een reëel alternatief voor het hebben van een nationale identiteit beschouwd kan worden. Waarmee kan de kosmopoliet zich identificeren? Met heel de wereld? Hij voelt zich geen landbewoner maar een wereldbewoner. Maar dat is een buitengewoon ingewikkelde optie en voor mij in ieder geval een onmogelijkheid. Want de wereld als geheel is te groot en te veelvormig om je mee te identificeren, laat staan om er solidair mee te zijn. De wereldburger zonder wortels, zonder dwarsverbindingen, met een landonafhankelijke identiteit, bestaat niet, want een mens heeft steun nodig van gelijkgezinden en die vind je alleen als je je committeert, oftewel als je een identiteit kiest, dan wel aanvaardt.

(12) De nationaliteit is de grootste entiteit waar een mens nog identiteit aan kan ontlene. Vergroot je de schaal nog verder, dan kom je in EU-regioenen terecht, een gemeenschap die de inwonenden niets zegt en waarover zij onverschillig hun schouders ophalen. Of je komt terecht in een nog grotere en nog meer diffuse sector als de Westerse wereld tegenover ... ? Het Oosten? De derde wereld? Te vaag allemaal.

*naar: Beatrijs Ritsema
uit: HP/DeTijd, 16 november 2007*

De teksten die voor dit examen gebruikt zijn, zijn bewerkt om ze geschikt te maken voor het examen. Dit is gebeurd met respect voor de opvattingen van de auteur(s). Wie kennis wil nemen van de oorspronkelijke tekst(en), raadplege de vermelde bronnen.

Het College voor Examens is verantwoordelijk voor vorm en inhoud van dit examen.

(13) Een nationale identiteit wil ook zeggen: die hoort er wel bij en die niet. Dat is een wezenlijk element maar mag niet een al te dwingend karakter krijgen. Bij al te dwingende kaders worden individuen uit naam van de nationale identiteit monddood gemaakt, buitengesloten of onderdrukt. Niettemin, mensen die een identiteit delen, delen een belang. Dus zijn ze geneigd tot onderlinge loyaliteit en zullen ze voor elkaar opkomen. Dat geldt voor families, dorpen, buurten, sportverenigingen, vakbonden, beroepsverenigingen, maar ook voor landen.

(14) Een nationaliteit is overzichtelijk, handzaam en betekenisvol. Het ene land is echt anders dan het andere; dat merk je al als je de grens naar België overschrijdt. Veel dingen zijn elders leuker en beter dan in Nederland – ik zal het niet ontkennen. Maar het voordeel van Nederland voor mij is wel dat men er Nederlands spreekt (handig, want dat is toevallig ook mijn eerste taal) en dat alles bekend, vertrouwd en voorspelbaar is. Mensen houden van het bekende en zijn trots op waar ze van houden. Dat is een krachtig en natuurlijk psychologisch mechanisme, waar niks mis mee is.

Tekst 2 De liefde tot zijn land is ieder aangeboren ...

- 21p 21 Maak een goedlopende samenvatting in correct Nederlands van maximaal **200** woorden van de tekst 'De liefde tot zijn land is ieder aangeboren ...' Zorg ervoor, dat je samenvatting begrijpelijk is voor iemand die de oorspronkelijke tekst niet kent.
- Uit je samenvatting moet duidelijk worden:
- welke overeenkomsten er zijn tussen de identiteit van het gezin en de natie;
 - welk gevaar zich voordoet op het niveau van de identiteit van de natie;
 - welke factoren dit gevaar beperken en waardoor deze factoren remmend werken;
 - met welke redenering kosmopolitisme geen alternatief wordt gevonden voor de behoefte aan een nationale identiteit;
 - wat wordt geconcludeerd ten aanzien van het trots zijn op de eigen nationale identiteit.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.